

טעמי הריאה

שירה תמימה

יהודה גור-אריה; שבת
הקיץ - שירים לתרגום
מים; הוצאת עקד, 1978.

ספר שיריו החדש של י. גור-אריה מדגים את אפשרות קיומה על שירה חמומה, עלי שלצירוף על התלוויה משמעות שלילית או מפחיתת-ערך דוקא. שירה חמומה היא אישון שבא להצביע על היעדרם, כמו גם על קיומם של דברים: הימנעות מתחכים והמגיע לעתים לדרגת חשבך מר-כיבך המיועד למתי-צעט) או מר-טבירה צורות מהממת, מצד אחד, ושימוש באמצעים שיריים (כמו הריזה דימויים) מוכרים ופשוטים יחסית, מצד שני.

שירה שפונה לאפיק כזה, מן הלכת על תכל דק וחלקלק, אשר מתחתיו אורבות כל הזמן סכנות הבאנאליות והפססנות. לשבח של י. גור-אריה, גם למצב שבתפסת שלפנינו המעידות אל הפח הזה הן לעשות צלילי ניכר של אהבה שירים הוא מצליח, לשכנע את הנו לראות ולחוש את הדברים המתוארים כאור חדשישן ולא פעם גם להקסים אותנו בתמונה בדימוי או בחשיפת תחושות ורגשות המעוצבים ברגישות רבה. אחד המוטיבים הנשורים לכל אורך הספר (הנרמז גם בשמו של הספר) הוא עולם הטבע ש-הלופיות עונותיו משישת לי. גור-אריה כעין נקודת מוצא וכר-קע, שעלי, בסמך לו ומולו זור-מים הייו של אדם, לכאורה, זיי היו פשטני של המחזוריות והחלור פיות הטבעיות והאנושיות. אבל משוואה פשטנית זו נשברת ר מתאיכת משני כיוונים: ראשית, "הטבע" (האדם) מסמכים לא רק על מנת להראות את הדומה שיניהם, אלא דווקא להבליט את השוני והגיגוד ביניהם. האדם, מצוייד במודעות הריפה של הלור פיותו וסימי המתקרב, אל מול התהליך הטבעי הזורם, חסר הר קרע, תהליך טבעי, שמו מנסה האדם המתכוונן למצוא איזו נת מה כאובה, יותר מאשר הודהות טוטאלית ופשטנית.

את המיוג הטעמת של המיכוד האנושי המודע במימד העולם הטבעי, אפשר למצוא, למשל, ב-שיר "בינת הקיץ" (שכבר שמו רומז על השוני המשותף בין שני המישורים): "בינת הקיץ / כבי דת מנדים, / מוכת קדים, / סרופת יקוד פרוע, / צלופת שומי שרב, / רוח מכוזב הרעל: / האופק - תעהו: / הארץ בשמיים / לעד אינה נוגעת!"

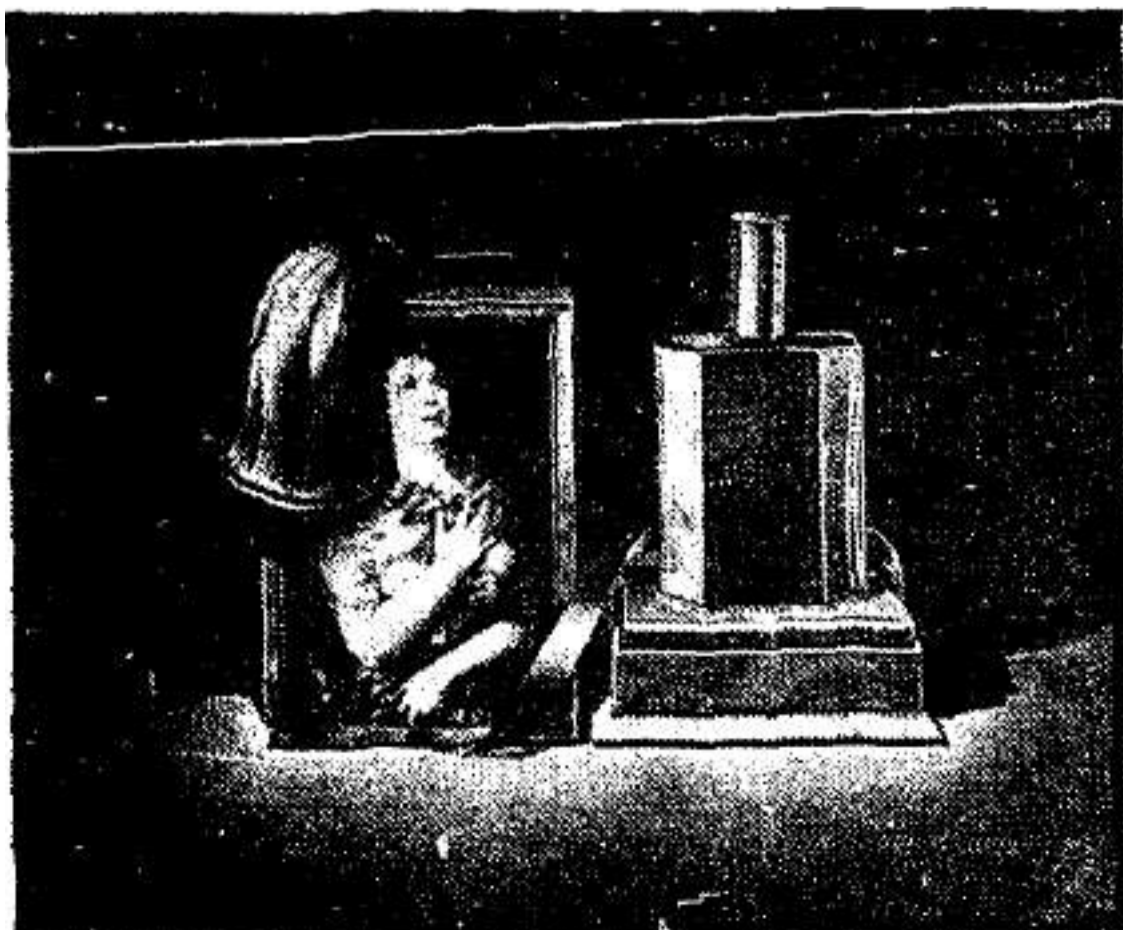
אבל שבירתו של הזיהוי הפשיטני אינה מתרחשת רק במסגרת ההשוואה הכללית של עולם הי טבע העולם האנושי, אלא גם בתוך האלמנטים המונים את הי תקבולת הניגודית. י. גור-אריה משתמש בקונטרסיות המוכרות הר הרגילות, שלפיהן חורף מסמל שקיעה זניקה, ואביב - פריחה ועלומים וכי, אבל המחייבות שלו לקונטרסיות אלו היא בער-בון מאוד מוגבל: לא פעם משי-תבטנה, הממלס הרגילות, ואל-מנטים חורפיים או סתוויים מובי הקסם צצים ומשתלבים וזקא ב-אביב ובקיץ. עונה ארוכה זו, הקיץ, זוכה להארה ולייצוג נר-הב, כאשר היא נהפכת, ביותר משיר אחד וביותר ממישור אחד, לעונה המייצגת את ההתבוננות, הבגרות, הפיכתו הנוקב, כמו למשל בשיר "שדה קיץ", שי בבית הראשון שלו אנו קוראים: "בשדות הקיץ הרחבים / עד אופק מרמס / אתה מהלך יחיד / האור האכזר / על עיניך סכה / פנורים.

תחושת הפיכתו הבוגר, המי הוקה כעין חוויית יסוד של הקור בק, מלווה לעתים גם בחיך איי רוני מאופק, הבא למתן את הי כאב של המודעות ולהוביל לי עמדה מפויסת ובוגרת. בשיר "זיל וון", למשל, פונה המשורר בצורה אישית-אינטימית אל הי סופר הנודע ומעמת את סיפורי ההרפתקאות הנרעזים והפנטאסיטיים עם הדמות האנושית הי ממשית-מודקנת של הסופר הי בודה סיפורים אלה, המצאת הי סיפורים נתפסת כניסיון נואש לי הכריא ולחרוג ממיגבלות הקיום הכלה, בשורות הזחתמות את הי

שיר אפשר למצוא את שני המי שורים - זה של המציאות הטי ריביאלית והנרונה וזה של הי בידיון, את תחושת הכאב ואת החיך האירוני המאופק: "עולים גענועים בסערה השמימה / וי צונחים מן התכלת לרגליך / עטופות נעלי בית."

אגב, הספר שלפנינו הוא ספרו השני של י. גור-אריה, שמופיע אחרי שתיקה ארוכה (הראשון, "זעזורים - שירים בתכלת", ב-1967) ומי ששמו של המחבר אינו מוכר לו, ודומני שרבים כאלה, יופתע בודאי לדעת שלי פחות שיר אחד משלו הוא מכיר ואולי אפילו נוהג לפזמו לעתים; הפתעה נעימה היתה לי כאשר שמעתי ש"כפל", המוכר בעיקר בכיצועה של חוה אלברשטיין ללחן של ג. היימן (מישהו בי ילד / מישהו בי סב / מישהו לתכלת בי נושא עיניו...) הוא מטרי עטו של י. גור-אריה, את הקסם התמים המאפיין את השיר המוכר... הודו אפיק, למצוא גם בספר החדש, הפעם מהול בבגרות מסוכחת.

דוד פישלוב



מיכאל בורדז'לאן - מתערוכתו בגלריה מבט, תל-אביב